

1. Як обчислюється середнє арифметичне кількох чисел? Для чого його використовують?
2. Що таке ряди даних в табличному процесорі? Наведіть приклади.
3. З якою метою проводяться опитування? У яких опитуваннях ви брали участь? Про які опитування ви чули або читали?

Ряд даних - це набір елементів даних,
пов'язаних між собою певним чином.

	A	B	C	D
1	Середньомісячна кількість опадів			
2		2011	2012	2013
3	Січень	37,20	34,50	43,50
4	Лютий	11,40	34,10	66,40
5	Березень	16,50	18,40	12,40
6	Квітень	19,50	20,30	28,40
7	Травень	11,70	35,50	46,30
8	Червень	129,10	71,40	60,30
9	Липень	57,10	152,40	43,80
10	Серпень	43,80	92,60	58,60
11	Вересень	8,70	64,80	145,20
12	Жовтень	86,00	14,50	74,90
13	Листопад	12,50	21,90	54,30
14	Грудень	21,50	22,30	9,40

Використання функцій у формулах

Функція в Excel має наступні параметри:

ім'я, аргументи і результат.

Аргументи функції:

- ЧИСЛО,
- ТЕКСТ,
- посилання на комірки і діапазони,
- вираження і інші функції.

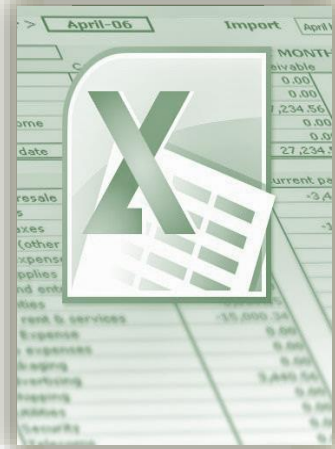
=SUM(B3:B13)

Ім'я функції

Аргумент функції

Результат - сума чисел зазначеного діапазону комірок.

ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДАНИХ

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Статистика - це наука, яка вивчає методи отримання, обробки та аналізу даних, що характеризують масові явища.

У багатьох дослідженнях:

- для аналізу даних,
- встановлення певних закономірностей,
- формулювання висновків,
- надання рекомендацій,
- прогнозування і т.д.

необхідно використовувати багато даних.

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Тенденція - це напрямки розвитку, схильність, спрямованість.

Наприклад:

- для аналізу *тенденцій зміни маси* учнів 10-х класів України за останні роки;
- *ризиків серцевих захворювань* людей певного віку на планеті;
- *популярності продуктів* харчування серед населення певного регіону
- необхідно проаналізувати сотні тисяч або навіть мільйони даних.

- *Провести зважування,*
- *вивчити історії хвороб,*
- *провести анкетування*

практично неможливо!

сотень тисяч і навіть мільйонів людей

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Вибірка об'єктів дослідження - з усього різноманіття об'єктів дослідження відбирають певну кількість і на них проводять дослідження.

Рівень точності аналізу і висновків вибірки визначає:

Масовість

- Чим більше така вибірка, то точніше буде проведений аналіз і зроблені відповідні висновки.

Репрезентативність

- (Франц. **Representatif** .- показовий, характерний, типовий) тобто вибирати людей різних регіонів, різної статі, різного віку і т.п.

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Дані, отримані з дослідженої вибірки, найчастіше заносять в *таблицю*, тому що така форма представлення даних з вибірки зручна для їх *аналізу та прогнозів*.

Приклад 1.

Результати виступів команди учнів України на міжнародних олімпіадах з інформатики з 2005 по 2017 рік.

Вибірка

Ряди даних можна візуалізувати, використовуючи табличний процесор (побудувати діаграми або графіки).

Рік	Кількість медалей	Золоті	Срібні	Бронзові
2005	4	2	1	1
2006	4	1	2	1
2007	4	1	2	1
2008	3	0	1	2
2009	4	1	1	2
2010	3	0	1	2
2011	3	0	1	2
2012	4	1	1	2
2013	4		1	3
2014	3		1	2
2015	4			
2017	3			

Ряди даних

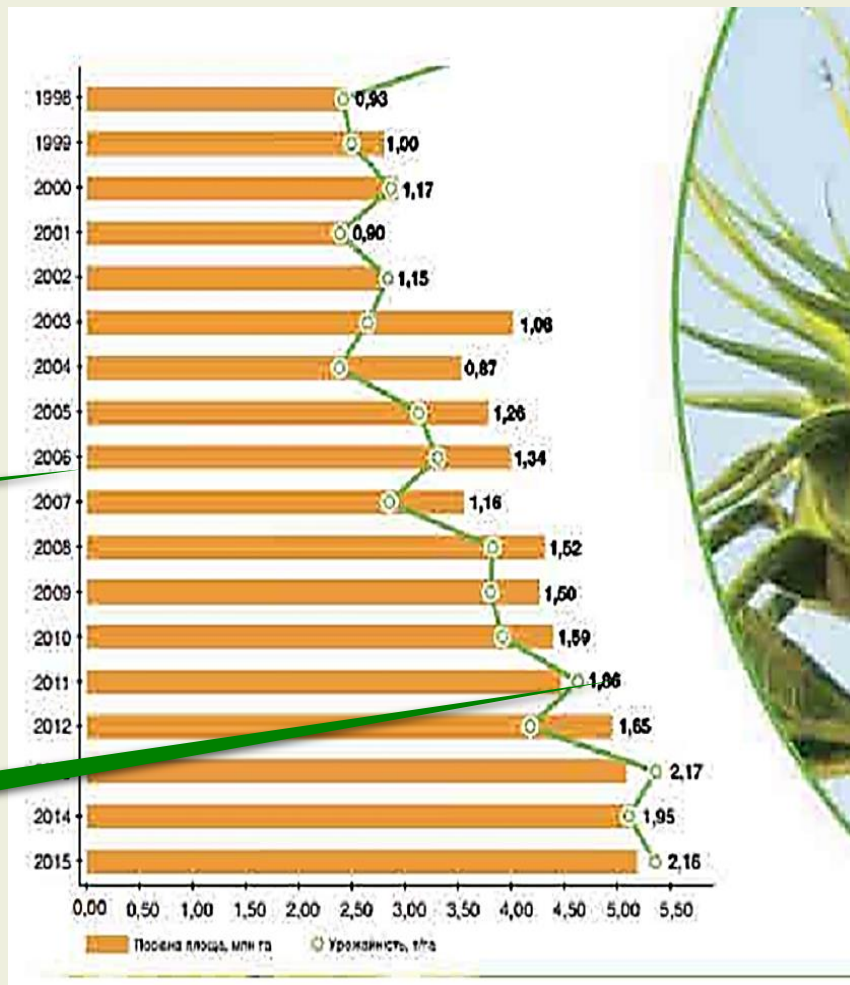
ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Приклад 2.

Діаграма динаміки посівних площ і графік врожайності соняшнику в Україні в 1998-2015 роках.

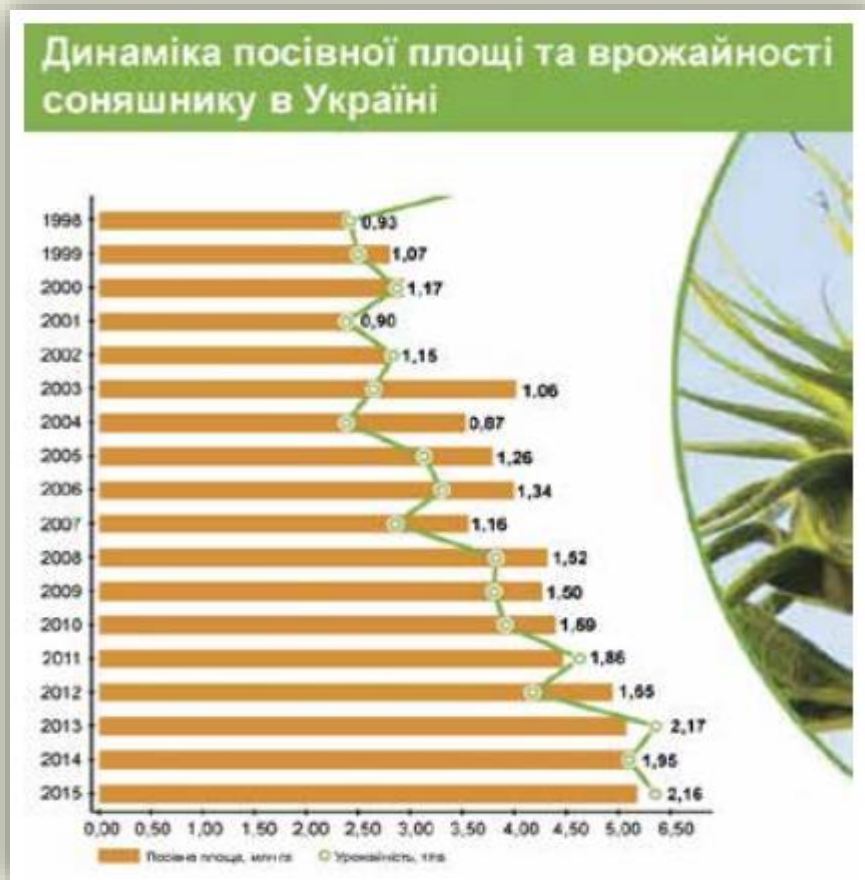
Вибірка

Ряди даних

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

За діаграмами і графіками (рядами даних або їх частини) можна скласти таблицю:

Таблиця даних про врожайність соняшнику і посівну площу в Україні в 2006–2015 роках

Рік	Урожайність, т/га	Посівна площа, млн га
2006	1,34	4,2
2007	1,16	3,6
2008	1,52	4,4
2009	1,5	4,3
2010	1,59	4,5
2011	1,66	4,6
2012	1,65	5
2013	2,17	5,2
2014	1,95	5,3
2015	2,16	5,3

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Розглянемо роботу синоптичної служби.

Синоптична служба збирає і зберігає дані про температуру, опади, атмосферний тиск і інші показники вже більше 160 років.

ВИБІРКА І РЯДИ ДАНИХ

Приклад 3.

Для прогнозування температури і ймовірності опадів в Запоріжжі в першій декаді червня наступного року для **проведення екскурсії** потрібно вибрати відповідні дані, наприклад:

- за останні 10-15 років,
- саме в Запоріжжі,
- саме про першу декаду червня.

Проаналізувати отримані два ряди даних і зробити відповідний прогноз погоди.

температура

кількість опадів

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Деякі статистичні характеристики ряду даних:

**Середнє
арифметичне**

СРЗНАЧ

AVERAGE

**Стандартне
відхилення**

СТАНДОТКЛОН

STDEV.P

Мода

МОДА

**MODE.SNGL
(MODE.MULT)**

Медіана

МЕДИАНА

MEDIAN

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Обчислення середньої врожайності соняшнику за 2006-2015 роки

= СРЗНАЧ (С3: С12)

або

= AVERAGE (С3: С12)

C13		fx		=AVERAGE(C3:C12)	
	A	B	C	D	E
1					
2		Рік	Урожайність, т/га		
3		2006	1,34		
4		2007	1,16		
5		2008	1,52		
6		2009	1,5		
7		2010	1,59		
8		2011	1,66		
9		2012	1,65		
10		2013	2,17		
11		2014	1,95		
12		2015	2,16		
13		Середнє:	1,67		

1,67

Середнє арифметичне будь-якого ряду даних визначає, які б були значення в цьому ряду, якби вони всі були однакові.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Зазначимо, що не для всіх рядів даних середнє арифметичне є показовою характеристикою самого цього ряду.

Наприклад, для ряду даних:

2,5; 2,8; 2,3; 2,55; 2,47

У ньому дані незначно відрізняються один від одного, середнє арифметичне дорівнює:

2,524

Середнє арифметичне незначно відрізняється від всіх членів цього ряду, а значить, досить показово характеризує весь цей ряд даних.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Але для ряду:

4,7; 6,2; 5,1; 12,4; 14,1

У ньому дані значно відрізняються один від одного, середнє арифметичне дорівнює:

8,5

Середнє арифметичне значно відрізняється від всіх членів цього ряду, а значить, недостатньо показово характеризує весь цей ряд даних.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Для визначення, наскільки показово середнє арифметичне ряду даних характеризує весь ряд даних, використовується така характеристика ряду даних, як *стандартне відхилення*.

Стандартне відхилення характеризує, наскільки широко розташовані значення ряду даних відносно їх середнього арифметичного.

$$s = \sqrt{\frac{(x_1 - x_0)^2 + (x_2 - x_0)^2 + (x_3 - x_0)^2 + \dots + (x_n - x_0)^2}{n}}$$

де: x_1, x_2, \dots, x_n - члени ряду;

x_0

- середнє арифметичне цього ряду даних.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

2,5; 2,8; 2,3; 2,55; 2,47

4,7; 6,2; 5,1; 12,4; 14,1

Стандартне відхилення дорівнює:

$$S \approx 0,16$$

$$S \approx 3,95$$

Середнє арифметичне першого ряду даних **менше** відрізняється від всіх членів ряду даних, а значить, **більш** показово характеризує весь цей ряд даних.

Середнє арифметичне першого ряду даних **більше** відрізняється від всіх членів ряду даних, а значить, **менш** показово характеризує весь цей ряд даних.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Автоматизувати обчислення стандартного відхилення в табличному процесорі можна, використавши функцію *стандартне відхилення* **STDEV.P** (англ. Standard deviation - стандартне відхилення)

	A	B	C
1			
2		x1	2,5
3		x2	2,8
4		x3	2,3
5		x4	2,55
6		x5	2,47
7		Середнє	2,524
8		Стандартне відхилення	0,1615673

=STDEV.P(C2:C6)

= СТАНДОТКЛОН (C2:C6)

4,7
6,2
5,1
12,4
14,1
8,5
3,946137

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Мода - це значення в ряді даних, яке повторюється частіше.

МОДА є показовим значенням,
наприклад:

- в ході дослідження цін на ринку (*ціна, яка зустрічається найчастіше*);
- в ході дослідження попиту взуття, одягу (*розмір, який купують найчастіше*).

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

	A	B	C	D	E	F
1						
2		Рік	Кількість медалей	Золоті	Срібні	Бронзові
3		2005 рік	4	2	1	1
4		2006 рік	4	1	2	1
5		2007 рік	4	1	2	1
6		2008 рік	3	0	1	2
7		2009 рік	4	1	1	2
8		2010 рік	3	0	1	2
9		2011 рік	3	0	1	2
10		2012 рік	4	1	1	2
11		2013 рік	4	0	1	3
12		2014 рік	3	0	1	2
13		2015 рік	4	0	3	1
14		2017 рік	3	1	2	0
15		Середнє	3,58	0,58	1,42	1,58
16		Мода	4	0	1	2

= МОДА (С3:С14)

або

= MODE.SNGL (С3:С12)

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Медіаною упорядкованого ряду даних

називається значення, яке розділяє ряд даних на дві рівні частини, тобто зліва і з права від цього значення знаходиться однакова кількість членів упорядкованого ряду даних.

Якщо в упорядкованому ряду даних:

- *непарна кількість членів*, то медіана такого ряду даних дорівнює значенню його середнього члена;
- *парна кількість членів*, то його медіана обчислюється як середнє арифметичне значень двох середніх членів.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Наприклад, для ряду даних:

2; 3; 5; 6; 7

*медіана
дорівнює*

5

2; 3; 5; 6; 7; 9

*медіана
дорівнює*

$(5 + 6) : 2 = 5,5$

2; 2; 4; 4; 4; 5; 6

*медіана
дорівнює*

4

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Медіана використовується, наприклад, для визначення місця побудови *шкіл, дитячих садків, магазинів, підприємств побуту тощо.*

Для цього потрібно визначити ряд відстаней, які слід подолати жителям певної місцевості в цей заклад, і побудувати його в точці, яка визначається медіаною цього ряду.

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

	A	B	C	D	E
1					
2		Рік	Урожайність т/га		
3		2006	1,34		
4		2007	1,16		
5		2008	1,52		
6		2009	1,5		
7		2010	1,59		
8		2011	1,66		
9		2012	1,65		
10		2013	2,17		
11		2014	1,95		
12		2015	2,16		
13		Середнє	1,67		
14		Медіана	1,62		

= МЕДИАНА (С3: С12)

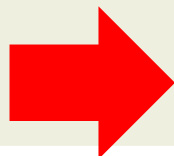
або

= MEDIAN (C3:C12)

В електронній таблиці для знаходження медіани ряд даних не обов'язково має бути впорядкований.

Табличний процесор:

Спочатку впорядковує ряд даних

а потім визначає його медіану

СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЯДУ ДАНИХ

Коли члени ряду даних **незначно** відрізняються один від одного, то і середнє арифметичне, і медіана більш показово характеризують весь цей ряд.

x1	2,5	4,7
x2	2,8	6,2
x3	2,3	5,1
x4	2,55	12,4
x5	2,47	14,1
Середнє	2,524	8,5
Стандартне відхилення	0,161567	3,946137
Медіана	2,5	9,3

А якщо члени ряду даних **значно** відрізняються один від одного, то *медіана більш показово характеризує* весь цей ряд даних, ніж середнє арифметичне.

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Увага! При роботі з комп'ютером дотримуйтеся правил безпеки та санітарно-гігієнічні норми.

Задача на стр.47-48

	В	С
2	X1	15,5
3	X2	16,8
4	X3	21,7
5	X4	18,4
6	X5	16,2
7	X6	22,3
8	X7	19,9
9	X8	15,5
10	X9	14,7
11	X10	17,4
12	Середнє арифметичне	17,84
13	Стандартне відхилення	2,532
14	Мода	15,5
15	Медіана	17,1

Задача. На шкільних змаганнях з легкої атлетики проводять два півфінальних забіги. У фінал проходить половина учасників кожного півфіналу. У таблиці наведено результати учасників одного з півфіналів (мал. 2.14). Обчисліть середнє арифметичне, стандартне відхилення, моду й медіану наведеного ряду даних.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Повторити: § 2.2;

Виконати: № 3 стр. 48

3°. Є відомості про масу кожного учня та учениці вашого класу. Обчисліть середнє арифметичне, стандартне відхилення, моду й медіану для рядів даних таких вибірок: третина хлопців вашого класу, третина дівчат вашого класу, усі хлопці вашого класу, усі дівчата вашого класу. Проаналізуйте отримані результати і запишіть висновки. Електронну книгу збережіть у вашій папці у файлі з іменем **завдання 2.2.3.**